

Opinnäytetyö (AMK)

Journalismi

NJOURS12

2016

Tuomo Mannonen

KIRJASTOJEN MEDIAPALVELUT

- medianomit kirjastotyössä

TURKU AMK
TURKU UNIVERSITY OF
APPLIED SCIENCES

Tuomo Mannonen

KIRJASTOJEN MEDIAPALVELUT

- medianomi kirjastotyössä

Tämä opinnäytetyö käsittelee kirjastojen mediapalveluita ja sitä, millä resursseilla palvelut tuotetaan esimerkkikirjastoissa. Opinnäytetyössäni selvitän, miksi mediakoulutuksen saaneita on hakeutunut kirjastoalalle töihin. Digitalisaation myötä kirjastosta haetaan yhä enemmän vastauksia tietokoneita, älylaitteita ja internetiä koskeviin kysymyksiin. Samoin monet kirjastot ovat alkaneet kehittää mediapalveluitaan, joiden tuottamiseen tarvitaan erikoiskoulutusta tai -osaamista.

Kerron opinnäytetyössäni kolmen kirjaston erilaisista mediapalveluista, jotka antavat hyvän kuvan aiheen laajuudesta. Käsitelen Kouvolan pääkirjaston Mediamajaa, Tampereen musiikkikirjasto Metsoa ja Tampereen Hervannan Tietotoria. Jokainen näistä kirjastoista poikkeaa edukseen mediapalveluillaan. Mediamaja tarjoaa palveluita videotyöpajoista äänitysstudioon, Metso järjestää ainutlaatuisia konserttisarjaa, joka videoidaan. Tietotori järjestää laajaa atk-koulutusta ilmaiseksi Tampereella.

Tämän opinnäytetyön tekijä työskentelee Mediamajassa mediatuottajana kolmatta vuotta työn kirjoitushetkellä syksyllä 2016. Työtäni varten olen haastatellut Metson ja Tietotorin työntekijöitä heidän työnkuvastaan ja kokemuksistaan mediataitojen käytöstä työssä. Käyn läpi mediakasvatuksen historiaa kirjastoissa sekä kirjastojen kansainvälisiä tulevaisuuden visioita, jotka ennustavat kirjastojen mediapalveluiden kasvavan entisestään. Kerron myös, miten näihin tulevaisuuden visioihin on Suomessa jo vastattu. Litteroitujen haastattelujen lisäksi esitän tilastotietoa Tietotorien atk-kurssien kävijöistä.

Opinnäytetyössäni olen päätenyt siihen, että media-alan ammattilaiset ovat tärkeässä osassa, kun kirjastot laajentavat palveluitaan digitaalisen yhteiskunnan muutoksia vastaaviksi. Kirjastojen kansainvälisen kattojärjestön IFLA:n tulevaisuudenkuvat ovat jo nyt Suomessa osa kirjastontyöntekijöiden arkipäivää. Medianomeja ja muita media-alan ammattilaisia kaivataan jatkossa kirjastoissa yhä enemmän.

ASIASANAT: kirjasto, mediakasvatus, medianomi, viestintä, tietoyhteiskunta

Tuomo Mannonen

MEDIA SERVICES IN LIBRARY WORK

- Bachelors of media in library work

The subject of this thesis is media services in public libraries. Digitalization has changed both society and library work. People are expecting new services from libraries. They approach the library with questions about computers, smartphones, video editing, how to surf safely on the Internet etc. In this thesis, I look into three libraries; Mediamaja in Kouvola, Metso-kirjasto in Tampere and Tietotori in Hervanta, and see how they take care of their media services, and examine what kind of background and education the employees need in order to work in these places.

Mediamaja has a recording studio, and they provide video tutorials for groups. Metso has a unique concept for rock and pop concerts that take place in a library, and they also film and broadcast the concerts on Internet. Tietotori gives free tutorials on the use of computers, the Internet and social media. They are well appreciated by elderly people.

My thesis takes a peek into the history of media studies in public libraries and takes a look at the expectations for the future according to IFLA (The International Federation of Library Associations and Institutions). I also show that these future expectations are already widely taken into consideration in the three libraries I have looked into. I have interviewed media workers in these libraries, and I also describe my own job in Mediamaja, where, as of 2016, I have worked for three years now.

In my thesis I have come to the conclusion that media professionals are an important part of the change when libraries expand their services to fulfill the needs of information society. The future expectations of IFLA (The International Federation of Library Associations and Institutions) are already happening in work of Finnish librarians. In the future bachelors of media and other media professionals will be increasingly needed among the library personnel.

KEYWORDS: media, library work, bachelor of media, media literacy, information society

1 JOHDANTO	5
2 MEDIAKASVATUKSEN HISTORIAA KIRJASTOISSA	7
2.1 Mediakasvatuksen tila kirjastoissa	8
2.2 Esteet mediakasvatukselle	8
3 KIRJASTOJEN TULEVAISUUSVISIOITA	9
4 MEDIAMAJAN TARINA JA KASVU	12
4.1 Mediamajan palvelut	12
4.2 Mediamaja tavoittaa lapsesta vaariin	13
5 MEDIATAIDOT TYÖSSÄNI	15
6 MUSIIKKIKIRJASTO METSO LIVE -KONSEPTIN TARINA	17
7 MEDIANOMI KIRJASTOSSA – TAMPEREEN TIETOTORIEN MEDIAKURSSIT	18
7.1 Suositut nettivinkkaukset	21
7.2 Muut Tietotorien mediapalvelut	22
7.3 Kurssien osallistujien statistiikkaa	22
8 YHTEENVETO	24
LÄHTEET	25
LIITTEET	27

LIITE 1. Tietoyhteiskuntapalvelujen kurssipalaute kevät 2016, Hervannan Tietotori.

1 JOHDANTO

Kirjastoala on murroksessa. Samaan aikaan kun maakunnissa säästetään ja sivukirjastoja suljetaan tai ne muutetaan omatoimikirjastoiksi, kaupunkien keskustakirjastoista tehdään houkuttelevampia. Tilastokeskuksen mukaan kirjastojen määrä on puolittunut 35 vuodessa. Etenkin kuntaliitosten takia kirjastoja on yhdistetty suuremmiksi yksiköiksi. (Tilastokeskus 2015.)

Asiakkaita kalastellaan eri keinoin. Kirjastot tarjoavat uusia palveluja, kuten erilaisia tapahtumia ja mediapalveluita, joihin keskityn tässä opinnäytetyössäni. Etenkin digitalisoituminen ajaa kirjastot tarjoamaan uusia palveluja. Rajaan tässä työssä kohteet kolmeen yleiseen kirjastoon, jotka mielestäni kuvastavat hyvin kirjastojen yleisiä mediapalveluita parhaimmillaan. Kohteina ovat Tampereen musiikkikirjasto Metso, Tampereen kirjastojen tietorit sekä Kouvolan pääkirjaston Mediamaja.

Kirjastolain (904/1998) ensimmäisessä luvussa määritellään lain tavoitteet, jotka antavat perustan suomalaiselle kirjastotyölle.

Yleisten kirjastojen kirjasto- ja tietopalvelujen tavoitteena on edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen, jatkuvaan tietojen, taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen, kansainvälistymiseen sekä elinikäiseen oppimiseen. Kirjastotoiminnassa tavoitteena on edistää myös virtuaalisten ja vuorovaikutteisten verkkopalvelujen ja niiden sivistyksellisten sisältöjen kehittymistä (Kirjastolaki 904/1998).

Myös Yleisten kirjastojen laatusuositus (OKM 2010, 2) määrittelee kirjastojen tehtävää tämän opinnäytetyön kannalta ratkaisevasti.

Kirjasto toteuttaa ja vahvistaa perusopetuksen ohella Suomen perustuslaissa todettuja kansalaisten sivistyksellisiä perusoikeuksia. Kirjastot ehkäisevät tiedollista syrjäytymistä ja vähentävät digitaalista informaatiokuilua. Kirjastopalvelut vahvistavat kansalaisten tasa-arvoisuutta, toteuttavat kansalaisten sivistyksellisiä perusoikeuksia, kehittävät heidän osaamistaan ja oppimistaitojaan sekä lisäävät osallisuutta ja hyvinvointia.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten esimerkkikirjastot Suomessa vastaavat laissa kirjattuihin tavoitteisiin, jotka mainitaan toisessa momentissa ja miten juuri medianomien työ edesauttaa laatusuositusten noudattamista.

Kirjastot yrittävät pysyä digitalisoituneen ja mediallyistuneen maailman mukana tarjoamalla erilaisia palveluja asiakkailleen. Opinnäytetyössäni kerron Kouvolan pääkirjaston, Tampereen Metso-kirjaston ja Tampereen kirjastojen Tietotorien palveluista, miten niitä ylläpidetään ja mitä ammattitaitoa siihen vaaditaan. Nämä kirjastot mielestäni tekevät esimerkillistä työtä mediapalvelujen tarjoamisessa. Voisi jopa sanoa, että ne ovat erikoistuneet osaltaan mediapalveluihin. Haastattelin näiden kirjastojen mediapalveluista vastaavia henkilöitä, jotka avaavat työnkuvaansa, koulutustaustaansa ja kertovat mielipiteitään siitä, mitä kirjastojen tulisi tänä päivänä tarjota asiakkailleen.

Avaan omaa työtäni mediatuottajana Kouvolan pääkirjaston Mediamajassa, joka on hankeprojektina perustettu, kuten monet muutkin Suomen kirjastojen mediapalvelut. Työnkuvani laajuus antaa selvyyttä ongelmaan, jonka kanssa kirjastoväki painii. Ihmiset eivät tule enää kirjastoon pelkkien kirjojen takia, ja Kouvolassakin kirjasto on alueen suurin tapahtumanjärjestäjä. Kouvolan alueen kirjastoissa järjestettiin vuonna 2014 yhteensä 553 erilaista tapahtumaa (Kouvolan kaupunki 2015), mikä vaatii henkilökunnalta erityisosaamista tiedottamisen, kuvankäsittelyn (julisteet), äänentoiston, videokuvauksen ja streamauksen kanssa. Näistä tapahtumista pääkirjastolla järjestettiin 143 kappaletta (emt.). Perehdyn myös mediakasvatuksen historiaan sekä tuoreisiin tutkimuksiin kirjastojen mediatyöstä.

2 MEDIAKASVATUKSEN HISTORIAA KIRJASTOISSA

Kirjastoissa on annettu aina mediakasvatusta. Tosin sen nimi on muuttunut ajan kuluessa useasti. Monet muistavat puhuttavan medialukutaidosta, viestintäkasvatuksesta, joukkotiedotuskasvatuksesta tai elokuvakasvatuksesta. Termit hieman eroavat toisistaan eri vuosikymmenillä, mutta vasta 2000-luvulla käsite on vakiintunut mediakasvatukseksi, jonka rinnakkaiskäsitteitä ovat medialukutaito, monilukutaito, mediaoppi, mediasivistys ym. (Kupiainen, Kynäslähti, Lehtonen 2007.)

Media sanana on laaja ja ongelmallinen. Siihen kuuluu yhä enemmän merkityksiä tekniikan ja viestintävälineiden kehittyessä. Heikki Kuutin Mediasanasto (Kuutti 2016) antaa sanalle kolme eri merkitystä.

- 1) Joukkoviestintä tai joukkoviestimet kollektiivisena ilmiönä.
- 2) Yksittäisen tiedon vaihtamista, lähettämistä tai välittämistä harjoittava yksikkö, kanava tai tiedotus-mainosväline.
- 3) Fyysistekninen ympäristö tai vastaavat menetelmät sanomien muuntamiseksi ja yleisölle lähettäväksi tiettyä kanavaa pitkin. (emt.)

Mediakasvatuksen historia on myös suomen kielen historiaa ja kansansivistystyön historiaa. 1800-luvulla alkoi ihmisten valistaminen kansalaisiksi ja lukutaidon kehittäminen. Tämän jälkeen 1960-luvulla kansalaisia alettiin kasvattaa tietoyhteiskunnan jäseniksi. (Kupiainen ym. 2007.)

Ensimmäinen Suomessa julkaistu kirja, joka käsittelee joukkotiedotusvälineen vaikutteita, on Helge Miettusen vuonna 1954 julkaistu teos Audio-visuaalinen kansansivistystyö (Malmberg 2015). Voidaankin todeta, että mediakasvatus alana on erittäin laaja, minkä takia sitä on vaikea määritellä ja sillä on useita määritelmiä. Vasta internetin tulon ja tietokoneiden ja ohjelmien kehittymisen sekä yksinkertaistumisen myötä kirjasto on antanut erilaista mediakasvatusta. Mediataidoista on tullut yksi kansalaistaito, johon ihmiset hakevat opastusta. Kun tiedotusvälineet ja media on kehittynyt vuosien saatossa, on mediakasvatuksen nimet ja sisällöt muokkautuneet.

Nyky-yhteiskunnassa kansalaiset ja kirjastojen asiakkaat tarvitsevat lukemisen, tulkinnan ja tuottamisen taitoja (Seppänen & Väliaverron 2012). Mediakasvatukselle on yhä enemmän tarvetta, kun kirjastojen täytyy ylläpitää tasavertaisuutta viihteellisten sisältöjen lisäksi.

Varsinkin kirjastojen merkitys korostuu aikuisväestön mediataitojen vahvistajana, mutta myös mediakasvatus avaa uusia yhteistyömahdollisuuksia koulujen ja päiväkotien kanssa, kun median rooli yksilöiden elämässä lisääntyy.

2.1 Mediakasvatuksen tila kirjastoissa

Mediakasvatuksen tilaa kirjastoissa selvitettiin ensimmäistä kertaa laajassa mittakaavassa vasta muutama vuosi sitten. Opetus- ja kulttuuriministeriön Kirjastot ja media 2012 -selvitys (2012) mediakasvatuksen tilasta yleisissä kirjastoissa käsitteli kirjastojen asenteita ja käsityksiä kirjastojen mediakasvatuksesta ja sitä, miten tämä toteutuu kirjastoissa. Tutkimuksen kohderyhmänä oli 321 suomalaista kirjastolaitosta. Tämä toteutettiin internet-kyselynä 27.3.–16.4.2012 välisenä aikana.

Tuloksista (OKM 2012) selvisi, että mediakasvatuksen antamista pidetään yleisesti tärkeänä, tapahtui se sitten peruskoulussa tai kirjastoissa. Kirjastoa piti erittäin tärkeänä mediakasvatuksen paikkana kolmasosa vastaajista, melko tärkeänä hieman yli puolet vastaajista. Tärkeänä pidettiin myös faktan ja fiktion erottamista ja tiedonhallintatietoja. Mielenkiintoista on se, että noin 81 prosenttia vastaajista, jotka olivat pääsääntöisesti kirjastotoimenjohtajia, olivat olleet mukana jossain mediakasvatushankkeessa viimeisen kahden vuoden aikana. Kuitenkin vain pieni osa oli perehtynyt mediakasvatusmateriaaleihin ja itse hankkeeseen. Alle viidenneksessä kirjastoista mediakasvatus sisältyy toimintasuunnitelmaan. Mediakasvatusta pidetään tärkeänä, mutta kuitenkin perehtyminen aiheeseen kunnolla on harvinaisempaa.

2.2 Esteet mediakasvatuksen järjestämiselle

Kirjastonjohdon ja asiakkaiden asenteet ovat selvästi mediakasvatusta suosivia Kirjastot ja media 2012 -selvityksen (2012) mukaan. Esteet mediakasvatuksen järjestämiselle ovat usein ajan puute, henkilökunnan vähyys ja henkilökunnan osaamisen puute. Yhteensä 131 vastaajasta 27 nosti henkilökunnan osaamisen esteeksi ja 25 laitteiden ja välineiden puutteen. Myös henkilökunnan pedagogiset taidot huolestuttivat 25:tä vastaajaa. Tämä osaltaan selittää, miksi juuri media-alan ihmisiä on palkattu kirjastoon. Vuonna 2012 selvityksessä jäi vielä useita kysymyksiä auki mediakasvatuksesta. Samaan aikaan kun kirjastot alkoivat panostaa aineistojen digitalisointiin sekä suunnittelivat kirjaston käyttäjille tiloja omaan sisällöntuotantoon, toisissa mielipiteissä itseilmaisuuden kannustus ja sisällöntuotannon tukeminen koettiin vähäiseksi. Vastaajat kuitenkin pitivät tärkeänä ymmärtää mediateollisuutta ja mediantuotantoa. Tutkimus (emt.) vastaakin tähän kysymyksillä:

Kirjaston käyttäjille toteutettavia sisällöntuotannollisia tiloja suunniteltaessa olisi syytä pohtia tarkemminkin, halutaanko käyttäjille tarjota pelkkä pääsy teknisiin laitteisiin – ja kenties liikkeelle auttaviin opastuksiin. Pitäisikö palveluun kuulua lisäksi esimerkiksi

ohjattua työpajatyöskentelyä ja käyttäjien aineistoista syntyviä keskusteluja tai näyttelyitä? Voisiko käyttäjien digitoituja aineistoja hyödyntää kirjaston oman kokoelman esittelyssä uusin tavoin? (emt.)

Neljän vuoden aikana kehitystä on varmasti tapahtunut ja työpajoista on tullut yleisempiä ympäri Suomen – tai näin on käynyt ainakin näissä opinnäytetyöhön valikoituneissa kirjastoissa. Täytyy muistaa, että Kirjasto ja media 2012 -selvitys käsittää kaikki Suomen kuntien kirjastolaitokset, 321 kappaletta, joista vain marginaaliosalla on erityisiä mediapalveluja tarjottavana. Pidän luultavana, että tällainen toiminta tulee vielä lisääntymään. Varsinkin erilaisia työpajoja järjestetään paljon juuri tämän opinnäytetyön tutkimuskohteiksi valikoiduissa kirjastoissa ja ne ovat olleet suosittuja.

3 KIRJASTOJEN TULEVAISUUSVISIOITA

IFLA, The International Federation of Library Associations and Institutions, on kirjastoalan maailmanlaajuinen järjestö, joka on levittäytynyt 160 maahan (IFLA 2014). Kerran vuodessa

kirjastoalan ammattilaiset kokoontuvat IFLA:n kongressiin, jossa pohditaan alan tulevaisuuden näkymiä. Järjestön tavoitteena on edistää ja kehittää kirjastoja ja informaatioalan yhteistoimintaa. IFLA:n raportissa: Aallon harjalla vai virran vietävänä? Navigointia kehittyvässä informaatioympäristössä (2014), voidaan havaita yhtäläisyyksiä kolmen, tässä opinnäytetyössä mainitun, kirjaston kursseihin ja työpajatoimintaan. IFLA (emt.) määritteli viisi informaatioympäristöämme muuttavaa trendiä, jotka mielestäni korreloivat hyvin uusien kirjastopalveluiden kanssa.

- Uudet teknologiat laajentavat ja rajoittavat yksilön tiedonsaantia

Digitaaliset välineet vaativat ihmisiltä medialukutaitoja. Ihmiset, joilla näitä taitoja ei ole, ovat vaarassa syrjäytyä yhä useammilla elämänalueilla. Uusien liiketoimien mallit verkossa vaikuttavat voimakkaasti siihen, keillä tulevaisuudessa on pääsy tietoon, ketkä voivat omistaa, hyödyntää ja jakaa informaatiota. (IFLA 2014).

Selvimmät esimerkit tästä Suomessa ovat verkkopankit ja e-laskuihin siirtyminen. Eläkeläisten ja muidenkin, jotka ovat olleet kokemattomia tietokoneen käytössä, on täytynyt opetella käyttämään tietokonetta ja internetiä arkisten laskujen maksamiseen. Tämän myötä on tullut huoli virusturvasta ja tarve ymmärtää tietoturva-asioita. Esimerkiksi monella Kouvolan kaupunginkirjaston Mediamajan asiakkaalla on pelko rahoista, jos virusturva ei ole päivitetty. Samoin moni pelkää, että heidän internet-käyttämistään valvotaan.

- Verkko-opetus tasa-arvoistaa oppimista ympäri maailman. Koulutusta voidaan viedä sinne missä vain internet toimii. Käytännössä voi opiskella internet-maksun hinnalla mitä alaa tahansa. Myös elinikäisen oppimisen mahdollisuudet nousee arvoonsa sekä virallisten koulutusjärjestelmien ulkopuolisen ja arkioppimisen merkitys tunnustetaan. (IFLA 2014.)

Verkkokurssit eivät ole vielä levinneet kirjastoon asti. Tampereen Tietotorit jakavat pilvipalvelussa kurssimateriaalit, jotta asiat ja opit voi tarkistaa kotona uudemman kerran. Kansalaisopistot ja avoimet yliopistot tarjoavat jo edullisia nettikursseja ilman pääsykokeita.

- Yksityisyyden suojan ja tietosuojarajat määritellään uudelleen

Yksilöä on helpompi profiloida internettiin jättämällä viesteillä ja tunnuksilla. Samalla tietoliikennetietojen valvonnan ja suodattamisen kehittyneet menetelmät tekevät yksilöiden seurannasta helpompaa ja halvempaa. Yksityisyyden suoja vähentyminen voi aiheuttaa luottamuksen menettämistä verkkomaailmaa kohtaa. (IFLA 2014.)

Kirjastoista haetaan paljon apua sosiaalisen median käyttöön. Moni haluaa tehdä oman Facebook-sivun tai hakee lisäapua sen käyttöön. Monesti asiakkaita kiinnostavaa se, mitä tietoja yhtiöt heistä saavat ja mihin tietoja käytetään. Yksityisyyden suojaaminen on entistä vaikeampaa ilman tietoa, miten piilottaa nettijälkensä. Kirjastosta haetaan myös vastauksia tekijänoikeuskysymyksiin. Ei ole yksiselitteistä, mistä palvelusta voi ladata materiaalia kotikoneelleen tai voiko opettaja näyttää Youtube-videoita luokalleen. Näissä asioissa kirjaston työ mediakasvattajana ja asiantuntijana tulee esille.

- Hyperverkottuneet yhteiskunnat kuuntelevat ja antavat valtaa uusille ryhmille ja näkemyksille

Netissä linkittäytyneet yhteisöt voivat tehdä entistä helpommin yhteistyötä. Tämä mahdollistaa uusien näkemysten ja mielipiteiden esillepääsyn ja voimistaa yhden asian liikkeiden kasvua perinteisten poliittisten puolueiden kustannuksella. Internet-aloitteet lisäävät näkyvyyttä politiikassa, ja kansalaisvaikuttaminen helpottuu. (IFLA 2014).

Verkossa samanmieliset löytävät toisensa ja pystyvät kommunikoimaan helposti sekä muodostamaan omia ryhmiään niin harrastuksia varten kuin poliittisiin tarkoituksiin.

- Uudet teknologiat mullistavat globaalin informaatiotalouden

Monella alalla on käynnissä liiketoimintamallien uudistus, kun kielenkäännöslaitteet, 3D-tulostimet ja muut laitteet auttavat ihmisiä pysymään taloudellisesti aktiivisina nykyistä vanhemmiksi. (IFLA 2014).

Kouvolan pääkirjastolla on ollut 3D-tulostin kaksi kertaa lainassa, yhteensä noin viisi kuukautta. Molemmilla kerroilla kiinnostus on ollut suurta ja asiakkaat ovat halunneet tulostaa omia esineitään. Yllättävää on se, että monesti kiinnostus 3D-tulostukseen on herännyt todellisesta tarpeesta. Joku vanha esine on mennyt rikki ja sen tilalle pitäisi tulostaa muovista uusi kappale. Monia tietenkin kiinnostaa myös vain nähdä, miten 3D-tulostin toimii.

4 MEDIAMAJAN TARINA JA KASVU

Mediamaja on Kouvolan pääkirjaston alakerrassa oleva 300-neliöinen, 80 henkeä maksimissaan vetävä monitoimitila, jossa järjestetään kursseja, työpajoja, näyttelyitä, konsertteja ja peli-iltoja. Oma työni koostuu paljon ihmisten atk-ongelmien ratkomisesta ja mediakurssien järjestämisestä oppilaitoksille ja erilaisille ryhmille. Mediamajassa on tarkoitus oppia itse ymmärtämään, miten esimerkiksi päivitetään tablettitietokone, ladataan uusi virusturva koneelle tai miten editoidaan oma video ilmaisohjelmia käyttäen. Palvelut ovat ilmaisia.

Mediamajan rahoitus tulee erilaisista hankkeista. Tähän mennessä olen ollut mukana neljässä eri hankkeessa:

- ESR-yhteistyöhanke (Euroopan sosiaalirahasto)
- Monien mahdollisuuksien pelitupa (AVI-hanke)
- Mediaguru toimintaa tehostamaan (AVI-Hanke)
- ERNOD – Erityisnuoret ja digiajan osallisuus (ESR)

Mediamaja on saanut alkunsa jo vuonna 2009 ESR-hankkeen puitteissa. Kaiken kaikkiaan hankkeita on ollut kuuden vuoden aikana kuusi. Hanketyöntekijöiden sopimukset ovat kesät tauolla. Kesäajat hanketyöntekijöiden sopimukset ovat tauolla, ja syksyllä ne on solmittu uudestaan, jotta pienellä rahamäärällä voitaisiin pitää palveluita syksystä kevääseen, mikä on vilkkainta kirjastonkäytön aikaa. Tavoitteena on palkata yksi vakituinen työntekijä kirjastoon pyörittämään pelkästään Mediamajaa.

4.1 Mediamajan palvelut

Mediamajassa tarjotaan paljon erilaisia palveluita. Käytännössä kohderyhmänä ovat kaikenikäiset vauvasta vaariin.

- ATK-apu – virustorjunta, internetin opetus, ohjelmien asentaminen
- Digitointi – c-kasetit, vinyylit, diakuvat, vhs-videot, valokuva
- Nettisurffailu – kahdeksan asiakonetta surffailuun verkossa tai työntekoa varten

- Pelaaminen – Nintendon 8-bittisestä Xbox 360:een, erilaisia konsoleita yhteensä kahdeksan kappaletta sekä lautapelejä
- Koulutukset – video-, valokuvaus- ja äänitystyöpajat kouluryhmille
- Laitteiden lainaus kirjastokortilla – 2 videokameraa, jalustoja, äänentallennin, piirtopöytä ym.
- Äänitysstudio palvelut – instrumentteja, mikrofoneja ja äänitysohjelmistot
- Tapahtumat – kirjailijavieraat, musiikki-, teatteri- ja elokuvaesitykset
- Taidenäyttelyt – Mediamaja toimii nuorille ilmaisena näyttelytilana
- Nuorisotila – Keväästä 2016 lähtien kirjasto on tehnyt yhteistyötä nuorisotoimen kanssa. Mediamaja on tiistai- ja torstai-iltaisain nuorille suunnattu tila, jossa on omat nuorisohjaajansa.

Tämän lisäksi työhöni kuuluu kirjaston tapahtumien äänentoistosta vastaaminen, erilaiset kirjaston graafiset työt – julisteista pienlehtisiin – ja henkilökunnan mediakoulutus tarvittaessa. Teemme yhteistyötä paikallisten koulujen, ammattiopiston ja ammattikorkeakoulun kanssa. Pari kertaa vuodessa tarjoamme 3D-tulostuspalveluita. Palvelun on tuottanut Kouvolan pääkirjasto ja Kouvolan ammattiopisto yhteistyössä. Kuten palveluiden laajuudesta voi päätellä, täytyy palkattavien henkilöiden olla media-alan moniosaajia. Käytännössä yksikään media-alan oppilaitos ei tarjoa näin laajaa opetusta. Rahoituksesta riippuen Mediamajassa on ollut töissä 1–2 määräaikaista työntekijää, jotka hallitsevat videon, kuvan ja äänentoiston sekä äänityksen. Mediamajan hankkeisiin on palkattu työntekijöiksi yleensä medianomeja.

4.2 Mediamaja tavoittaa vauvasta vaariin

Mediamajan suurimmat käyttäjäryhmät ovat alle 15-vuotiaat pelaajat sekä eläkeikäiset, jotka saapuvat atk-ongelmien kanssa tai haluavat digitoida muistojaan. Suuren osan työajasta vie myös kouluryhmien työpajojen suunnittelu ja toteutus. Mediamajan kävijöiden ikäjakaumasta ei ole tarkkaa tilastoa, mutta kokemuksen perusteella kaikki ikäryhmät ovat edustettuna alle kymmenenvuotiaista kahdeksankymmppisiin. Etenkin eläkeläisille annettu atk-apu on hyvä esimerkki siitä, miten kirjastot pienentävät informaatiokuilua sukupolvien välillä. Vanhukset pysyvät paremmin osallisena yhteiskunnassa, kun he osaavat kommunikoida internetissä. Mediamaja on auki normaalisti maanantaista perjantaihin klo 12–18, perjantaisin klo 10–16. Erilaisia tapahtumia järjestetään usein näiden aikojen ulkopuolella. Keskimäärin Mediamajassa käy noin 30–50 asiakasta päivässä. Keväällä 2016 Mediamaja ja Kouvolan kaupungin nuorisotoimi aloittivat yhteistyön, kun kirjaston tiloihin, Mediamajaan, tuli oma nuorisotalo (Kyyti.fi 2016). Paikalla on tällöin töissä Mediamajan henkilökunta ja

nuorisotyöntekijä harjoittelijoinen. Kouvolan keskustasta on puuttunut oma nuorisotalo, mikä johti kirjaston ja nuorisotoimen yhteistyöhön. Mediamajaan tuotiin pari sohvaa ja pingispöytä, ja sen lisäksi paikalle järjestettiin kahvitarjoilu. Muuten tila oli jo valmis nuorisotalokäyttöön. Kevään kokeiluaikana nuoria saapui kirjastoon jopa hieman enemmän kuin normaaleille nuorisotaloille, noin 40 nuorta iltaa kohden. Syksyllä nuorisotaloillat jatkuvat kaksi kertaa viikossa – tiistaisin ja torstaisin.

5 MEDIATAIDOT TYÖSSÄNI

Mediamajan palvelut ovat laajat, joten niistä vastaavan työntekijän on oltava kokenut, mutta myös valmis oppimaan uutta. Mediamajan palvelut ovat aikoinaan muotoutuneet silloisten työntekijöiden osaamisen perusteella. Kun Mediamaja perustettiin 2009, taloon palkattiin työntekijöitä, joilla oli eri vahvuuksia. Parhaimmillaan ensimmäisen ESR-hankkeen aikana Mediamajassa oli töissä kaksi määräaikaista ja yksi palkkatukityöllistetty. Jokainen vastasi osaamisensa mukaan eri osa-alueesta, joita olivat graafinen suunnittelu, videotyö ja äänitysstudion palvelut. Näiden lisäksi tarjottiin erikoispalveluja, kuten esimerkiksi animaatiokoulutusta, johon yksi työntekijä oli perehtynyt. Nämä kolme pääaluetta (graafinen suunnittelu, videotyöpajat ja äänitysstudio) ovat pysyneet palvelujen joukossa läpi vuosien. Mediamajaan ostettiin alussa Adoben lisenssit kuvankäsittelyssä Photoshopiin, videoeditoinnissa Premiereen ja äänitystyössä ja miksausessa Cubaseen, Reaperiin ja Reasoniin. Lisäksi samassa paketissa tuli taitto-ohjelma InDesign.

Kuvankäsittely, videoeditointi ja äänitysohjelmien käyttö vaativat pitkäaikaista perehtymistä eri ohjelmiin. Mediamajassa pidetään valokuvaus- ja videokuvauskursseja ryhmille sekä yksittäisille asiakkaille. Asiakkaan toiveen mukaan käytämme ilmaisohjelmia tai aikaisemmin mainittuja ammattilaisohjelmia. Nuorisopalvelut ja muut kaupungin sekä koulujen yhteistyökumppanit ovat suurimpia näiden palvelujen käyttäjiä. Lisäksi työssä vaaditaan uusien ohjelmien opettelua. Minun täytyi opetella 3D-mallinnusta ja 3D-tulostimen käyttöä, mutta onneksi tuntemalla muiden ohjelmien periaatteet, on suhteellisen helppoa opetella uusi ohjelma (Kirjastolehti 2013).

Nämä ohjelmat vaativat tietenkin media-alan opiskelua ja omaa harrastuneisuutta. Itse olen oppinut studiotyöskentelyä, äänittämistä ja miksausta kymmenen vuoden aikana oman musiikkiharrastukseni kautta. Mediamajassa tarjotaan myös muita palveluita, jotka vaativat laitteiden hallintaa. Yksinkertaisin laite näistä lienee VHS-digitointilaitte. Palvelu on erittäin suosittu, sillä asiakkaat digitoivat laitteella päivittäin. Muutaman kerran kokeilun jälkeen osa oppii käyttämään laitetta ja saa yksin digitoitua VHS-nauhat DVD:ksi. (Kouvolan sanomat 2014). Tämän laitteen käyttö ja neuvonta onnistuu vain muutamalta asiaan perehtyneeltä kirjastonhoitajalta. Muita kirjastontyöntekijöitä ei ole yritetty kouluttaa käyttämään digitointilaitteita, VHS-nauhuria lukuun ottamatta, koska Mediamaja on aina hoitanut työn. Kesällä palveluita ei voida tarjota, koska ei ole asiantuntevaa työntekijää.

Samoin kirjaston tapahtumien äänentoistosta huolehtiminen vaatii perehtyneisyyttä asiaan. Vaikka tapahtumat ovat pieniä, esimerkiksi kirjailijavieraita tai musiikkiesityksiä, niissä on tiedettävä hieman instrumenttien mikityksestä ja mikseripöydän käytöstä, jotta äänenlaatu olisi miellyttävä sekä esiintyjille että yleisölle. Olen yrittänyt opettaa kirjaston henkilökunnalle, miten pystytetään äänentoisto kirjailijavierastapahtumaan ja miten johdot kytketään, mutta se on ollut liian vaikeaa kantahenkilökunnalle nopealla aikataululla. Ainoastaan kaksi kirjastonhoitajaa osaa käyttää laitteita. Tämä aiheuttaa kuitenkin aina ongelmia kirjastolle – kesäisin on vaikea järjestää tapahtumia, koska useat henkilöt ovat lomalla.

Toimittajan työstä on ollut paljon hyötyä työssä. Teen joskus kirjaston markkinointiviestintää. Mediamajassa on usein tapahtumia tai muuta tiedotettavaa sosiaalisessa ja perinteisessä mediassa. Kirjoitan tiedotteita liittyen taidenäyttelyihin ja meidän omiin tapahtumiin. Julisteita tehdessä on kuvankäsittelyn hallinta ja oikeakielisyys ehdottoman tärkeää.

Mediamaja on toiminut noin kuusi vuotta samalla konseptilla ja on varmaankin juuri siksi juurtunut pikkuhiljaa kaupunkilaisten mieliin. Riippuen eri hankkeiden rahoituskuvioista, Mediamaja on yleensä kiinni kesäajan, jotta syys–kevätkaudelle voitaisiin palkata yksi työntekijä vastaamaan toiminnasta. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että ovet ovat pysyneet suljettuina kesäkuun alusta elokuun loppuun. Vuonna 2015 Mediamaja oli suljettuna koko joulukuun, koska kirjasto halusi pidentää aukioloaikaa keväämmälle. Onkin hyvin vaikeaa suunnitella jatkuvaa toimintaa, kun Mediamaja on kiinni neljäsosan vuodesta. Työntekijöiden työsopimus loppuu kesäksi ja syksyllä solmitaan uusi. Kesällä sähköposti täyttyy erilaisista kyselyistä ja yhteistyökuvioista, joihin on palattava vasta syksyllä. Kesällä toimeentulo on hankittava jostain muualta. Silti kesäajalla järjestetään joskus erinäisiä leirejä. Esimerkiksi kesinä 2015 ja 2016 pidettiin tyttöjen kaksipäiväinen Girls Rock Finland -bändileiri. Silloin työntekijä palkataan kahdeksi päiväksi töihin.

Kouvolan pääkirjasto on hakenut lupaa vakituisen mediatuottajan palkkaamiseen kirjastoon. Moni asia helpottuisi, jos lupa tulisi ja osaava medianomi palkattaisiin vakituiseseen työhön.

6 MUSIIKKIKIRJASTO METSO LIVE –KONSEPTIN TARINA

Tampereen Metso-pääkirjastoon kuuluu osana musiikkikirjasto, jonka tekemä työ poikkeaa monista muiden kaupunkien kirjastotyöstä. Kirjastossa järjestetään Metso live -konsertteja, joissa esiintyy Suomen huippuartisteja popmusiikin saralta. Metso on muutamassa vuodessa kerännyt yli 2000 Facebook-seuraajaa, mikä on erittäin suuri määrä kirjaston musiikkiosastolle. Mielenkiintoisten artistivalintojen lisäksi Metso kuvaa keikat Youtubeen tai vaihtoehtoisesti lähettää ne Periscopen avulla. Myös näkyvyys on ollut laajaa paikallismedian ulkopuolellakin. Konserttien järjestäminen vaatii tapahtumatuotannon ammattitaitoa, joka ei kuulu perinteiseen kirjasto-osaamiseen. Haastattelin kirjastonhoitaja Juhani Koivistoa hänen työpaikallaan Metso-kirjastossa elokuussa 2016. Nauhoitin haastattelun, jonka litteroin tietokoneelle.

Tampereen kaupungin kirjaston livemusiikkikonsepti sai alkunsa syksyllä 2012. Livemusiikin ympärille punotut tapahtumat ovat nopeassa ajassa saavuttaneet suuren suosion asiakkaiden keskuudessa. Nykyään paikallismedia ja musiikkijulkaisut seuraavat tarkoin, mitä Metsossa tehdään. Asiakkaita tapahtumat ja konsertit houkuttelevat kymmenistä jopa yli sataan henkeen. Keikkoja on Metson blogin mukaan nykyään keskimäärin kerran kuussa tai useammin (Koivisto, Rikkilä, 2014).

Koska musiikki on meille Metson musiikkiosastolla paljon enemmän kuin pelkkiä nuotteja tai äänitteitä, aloimme miettiä ainutlaatuista tapaa livemusiikin ja aineistojen yhdistämiseen vuoden 2012 syksyllä. Halusimme tuoda tapahtuman suoraan osastolle, kirjastokontekstiin (emt.).

Koiviston mukaan myös äänitteiden lainaus oli tuolloin laskussa, kuten myös äänitteiden myynti yleensä. Lopulta nimeksi valikoitui nettikyselyn perusteella Metso LIVE. Alkuvaiheessa metsolaiset näkivät tärkeäksi korostaa ja tukea paikallista osaamista. Myöhemmin linjaksi on tullut mahdollisimman monipuolinen kattaus musiikin kentältä. Metso LIVE:ssä ovat soittaneet mm. Tuomari Nurmio, Ville Leinonen, Janne Laurila, Pauli Hanhiniemi & Ville Rauhala MAD, Samae Koskinen, Pekko Käppi & Juhana Nyrhinen, Hannibal & Musta Moottori, Laura Moisio, Eva Alkula & Jenny Vartiainen, 22-Pistepirkko, Aino Venna, Death Hawks – Teemu Markkula & Tenho Mattila, Joose Keskitalo, Jo' Buddy ja Ochre Room, Olavi Uusivirta, Lasten Hautausmaa ja Risto. Metso LIVE:n konseptiin kuuluu aina keikan lisäksi haastattelu. Kirjastonhoitajat Koivisto ja Rikkilä pyytävät artisteilta etukäteen suosituksia kirjoista, levyistä tai elokuvista. Ne voivat olla vaikuttaneet artistin tuotantoon tai muuten vain lempiteoksia.

Aluksi artistia haastatellaan 15–20 minuutin ajan teoksista ja ajankohtaisista aiheista ja lopuksi artisti tai yhtye soittaa 15–30 minuutin keikan. Suositellulistojen pituudet ovat vaihdelleet Joose Keskitalon viidestä teoksesta Aino Vennan kymmeniä kirjoja, elokuvia ja levyjä sisältäneeseen listaan (Koivisto, Rikkilä, 2014). Tärkeää on ollut se, että aineisto ei rajoitu pelkkään musiikkiin. Jo ensimmäisestä kerrasta lähtien oli selvää, että musiikkia tulee esittää itse musiikkiosastolla kirjojen ja levyhylyjen välissä. Kun artisti soittaa, takana hyllyssä on esillä hänen tuotantoaan ja suosikkejaan.

Asiakkaat löytävät lainattavat paremmin kun ne ovat esillä. Live-päivinä paljon lainataan artistin levyjä sekä hänen suosituksia. Paljon suositellaan klassikoita, mutta myös aineistoa, josta suuri yleisö ei ole ikinä kuullutkaan. Nämä tuovat lisäarvoa artistin persoonaan, kun puhutaan hänen mieltymyksistään (Koivisto, henkilökohtainen tiedonanto 2.8.2016).

Yksi ensimmäisistä esiintyjistä oli Ville Leinonen, josta musiikkilehti Rumba teki ennakkojutun. Samaan aikaan paikallismediat kiinnostuivat konseptista ja Metso LIVE sai paljon hyvää julkisuutta. Perinteiseen mediaan menevästä tiedotuksesta on vastuussa kirjaston tiedottaja, mutta musiikkiosasto vastaa itse Facebookin ja muun sosiaalisen median kautta tapahtuvasta tiedottamisesta. Käytettävät sosiaalisen median kanavat ovat Twitter, Facebook, Issue, Soundcloud, Youtube ja Periscope. Nämä kanavat ovat perustettu usein työntekijöiden omasta mielenkiinnosta, ei esimiehiltä tulleesta työnannosta.

Olemme hyötyneet sosiaalisen median palveluista. Musiikkikirjastoissa on älyttömästi piilevää osaamista, joka ansaitsee näkyvyyttä. Markkinoinnissa tärkeää on visuaalisuus, kaikissa päivityksissä on oltava kuva ja Facebook- ja Twitter-sivujen päivitykset kiinni hetkessä. Yhtenäisen Tampereen kaupunginkirjaston graafisen ilmeen, julisteiden ja somen avulla olemme pyrkineet vahvistamaan Metso LIVE -konseptia. #Metsolive -hashtagilla löydämme myös käyttäjien kuvat ja kommentit somesta. Meillä tehdyt infografiikkakuvat artistien musiikillisista ja ulkomusiikillisista vaikutteista ovat osaltaan tuoneet esille kirjastosta löytyvää aineistojen syvyyttä ja monipuolisuutta (Koivisto, Rikkilä, 2014).

Metso LIVE:n alussa työntekijät pitivät tärkeänä sitä, että konsepti saisi julkisuutta, jotta se tulisi nopeasti tutuksi asiakkaille. Keikat kuvattiin videolle yhden tai kahden kameran voimin. Kuvauksesta vastasi medianomi Janne Hertell, joka on normaalisti töissä Hervannan Tietotorilla. Videoista tehtiin nopeasti koosteet nettiin jopa saman illan aikana. Samoin

keikoista julkaistiin heti samana iltana kuvia ja albumeita Facebookissa. Haastattelin Hertelliä Tampereella elokuussa 2016. Tallensin haastattelun ääninauhurille, josta litteroin sen.

Janne Hertell on medianomikoulutuksen saanut kirjastotyöntekijä, jolta videoitten teko käy vaivatta. Kuitenkin lähes aina videot editoitiin omalla ajalla iltaisin. Oma työ ja aktiivisuus ovat selvästi kannattaneet. Neljän vuoden aikana Metsossa on ollut yli 60 keikkaa, ja tällä hetkellä musiikkikirjastoa seuraa Facebookissa 2175 ihmistä (tilanne 20.9.2016). Lähivuosien keikat on kuvattu Periscopeen Ipad-tabletilla. Yleisö pystyy näkemään Periscopen kautta lähetetyt esiintymiset rekisteröitymällä palveluun. Video on katsottavissa vain 24 tuntia, minkä jälkeen se poistuu palvelusta. Kesästä 2016 lähtien Periscopella on ollut mahdollista tallentaa videoita ilman lisäsovellusta ja jakaa ne muiden nähtäville jälkikäteenkin (Seppälä 2016).

Ongelmana on joskus myös, että kuvausluvut artistin taltioimiseen saadaan vasta usein hetkeä ennen keikkaa, jolloin Periscope-liveä ei ehditä mainostamaan. Tavoite olisi tehdä kaupungin sisäistä yhteistyötä kuvauksien kanssa, esim. kulttuuritoimen (Koivisto, henkilökohtainen tiedonanto 2.8.2016).

Pääkirjastossa ei ollut aluksi siirrettävää äänentoistolaitteistoa. Kolme ensimmäistä kertaa Metso teki äänentoiston osalta yhteistyötä Monitoimitalo 13:n kanssa. Monitoimitalo on erityisesti nuorille suunnattu monipuolinen harrastus- ja ajanviettopaikka, jossa on ammattilaistason musiikkitoimintaa, kuten studio- ja esiintymistiloja (Koivisto, Rikkilä, 2014). Oman äänentoistolaitteet musiikkikirjasto sai hankittua vuoden 2013 alussa.

Mikkien ja mikserin käytön opettelimme kuuntelemalla, mikä kuulostaa hyvältä. (Koivisto, henkilökohtainen tiedonanto 2.8.2016).

Koiviston (2016) mukaan musiikkiosastolta vain yhdellä työntekijällä oli riittävät valmiudet musiikkikeikan mikittämiseen ja miksaamiseen. Muut ovat opetelleet mikserin käytön ja laitteiden pystytyksen työn ohessa. Ikinä kuitenkaan pieni äänentoisto tai tapahtuman ”kotikutoisuus” ei ole haitannut esiintyjä, päinvastoin. Artistit, kuten Olavi Uusivirta ovat kiitelleet hyvää tunnelmaa, joka johtuu osittain juuri laitteiden pienuudesta. Musiikkikirjaston henkilökunta toivoo, että tulevaisuudessa kirjastoon olisi palkattu ihmisiä, jotka ymmärtäisivät tapahtumatuottamisen ja äänentekniikan päälle. Kouvolan pääkirjastoon jouduttiin muutaman kerran keväällä 2016 ostamaan äänentoistopalvelut yritykseltä, koska sillä hetkellä ei ollut asiantuntevaa henkilöä töissä, mikä tuli tietenkin kalliiksi tapahtuman muihin kuluihin verrattuna. Osaavat työntekijät säästävät ulkopuolisen työnoston. Tässä medianomien

ammattitaito tulee taas keskeiseksi. Konserttipäivinä lainataan erittäin paljon musiikkiosaston aineistoa (Koivisto 2016), joten voidaan sanoa, että tapahtuman järjestäminen on edistänyt normaalia kirjastotyötä myös.

7 MEDIANOMI KIRJASTOSSA – TAMPEREEN TIETOTORIEN MEDIAKURSSIT

Medianomina kirjastotyöt aloittanut Janne Hertell kouluttautui työn ohessa kirjastoalalle (tieto- ja kirjastopalveluiden osaamisala) ja työskentelee nyt mediasihteerinä Hervannan kirjastossa ja Tietotoreilla. Tampereella on kolme Tietotori-kirjastoa Hervannassa, Lielahdella ja Sampolassa, joissa järjestetään erilaisia media- ja tietokonekursseja. Haastattelin Hertelliä Tampereella elokuussa 2016 ja litteroin vastaukset.

Tietotorit Hervannan, Lielahden ja Sampolan kirjastoissa tarjoavat asiakkaiden käyttöön työasemia ja monipuolista opastusta tietotekniisiin pulmiin (Tietotorit 2016).

Perus- ja teemakurssien lisäksi Tietotorin media-assistentit tekevät nettivinkkauksia. Näihin perjantai-iltapäivisin tunnin kestäviin vinkkauksiin ei tarvitse ilmoittautua etukäteen. Osallistuja saa yhden paperiarkin verran infoa kotiin vietäväksi. Aiheet ovat valikoituneet työntekijöiden omien osaamisten perusteella. Ne ovat koskeneet muun muassa internet-ilmiöitä ja selaimen lisäosia. Perjantaisin Hertell pelaa esikouluryhmien kanssa mediapeliä yhdessä ja lopuksi lapset piirtävät Paintilla. Etukäteen on sovittu, että lapset piirtävät esikoulussa jonkun kuvan. Myöhemmin he pyrkivät tekemään samanlaisen kuvan tietokoneella. Lopuksi kuvat tulostetaan (Hertell 2016).

Hauska idea, mutta voi sitä itkun määrää, kun kuva ei näytä samalta kuin tietokoneella piirretty (Hertell, henkilökohtainen tiedonanto 3.8.2016).

7.1 Muut Tietotorien mediapalvelut

Hervannassa ja Sampolassa voi kaapata videon ja editoida videota jälkikäteen Adobe Premieren CS-versiolla. Lisäksi digitointimahdollisuuksia on VHS-, c-kasetti- ja vinyyliformaateille. Hertellin mukaan videoeditointia tehdään melko vähän eikä palvelua paljon vielä mainosteta, koska editointikone on erittäin hidas, joten pitkien videoiden tekeminen on hankalaa (Hertell, henkilökohtainen tiedonanto 3.8.2016).

Hervannassa yleisökoneilla on myös kuvankäsittelymahdollisuudet. Tällä hetkellä kaikilla koneilla on Paintshop pro, mutta se on hieman monimutkainen käyttää ja vaatii ohjausta. Aikaisemmin Tietotoreilla pidettiin kuvankäsittelyssä Picasa-kursseja, kunnes vuonna 2016

Google lopetti ohjelman tukemisen. Monesti juuri tässä piilee osa ongelmaa, jonka mediatyöntekijät kirjastossa kohtaavat. Ilmaisohjelmat muuttuvat maksulliseksi saadessaan enemmän suosiota tai sitten niiden tukeminen lopetetaan kokonaan. Onkin vaikea opettaa yhtä ohjelmaa pitkäaikaisesti, koska ikinä ei voi tietää, koska ohjelma lopetetaan tai siirretään maksulliseksi. Monesti työtä jarruttava tekijä on myös raha. Käytettävissä olevat laitteet ovat vanhoja vaikka ohjelmat olisivatkin uusia. Tietokoneita tulisi päivittää aika ajoin.

Yksi mikä aiheuttaa turhautumista omassa työssään – jos laitteissa ei riitä tehot tai ohjelmat ovat niin surkeita, että ärsyttää itsekin käyttää niitä, niin sitä mieltii, miltä asiakkaista tuntuu (Hertell, henkilökohtainen tiedonanto 3.8.2016).

Keväällä Hervannassa oli ensimmäistä kertaa ohjelmointipaja, jonka veti vapaaehtoinen alan ammattilainen kerran viikossa alakouluikäisille. Kahdentoista hengen ryhmä kokoontui yhteensä kymmenen kertaa. Kurssi oli todella suosittu – ilmoittautuneita oli viitisenkymmentä.

Pyrimme saamaan mahdollisimman paljon erilaisia työpajoja ja kursseja. Välillä on ollut joku esittelemässä robottien ohjelmointia ja niin edelleen (Hertell, henkilökohtainen tiedonanto 3.8.2016).

Hervannan tietotorien kursseista ja vinkkauksista tiedotetaan printtimediassa: Aamulehden tapahtumakalenterissa ja Hervannan Sanomien ilmoituksissa. Verkosta löytyy myös Aamulehden tapahtumakalenteri. Sosiaalisen median tiedotuskanavia ovat kirjaston ja Tietotorin Facebook. Lisäksi kirjastojen tiskeillä on infolappusia tulevista kursseista. Yksi parhaista viestinnän muodoista on ollut Hertellin mukaan perinteinen sähköposti. Jokaisella kurssilla osallistujilta kerätään sähköpostiosoite, johon vinkataan uusista kursseista. Monesti samat henkilöt ovat tulleet uusille kursseille (Hertell, henkilökohtainen tiedonanto 3.8.2016).

7.2 Kurssien osallistujien statistiikkaa

Jos katsotaan Tietotorin keräämiä tilastotietoja (Liite1), huomataan, että suurin tarve tietokone- ja internet-kursseille on eläkeikäisillä. Tietotorin tietoyhteiskuntataitojen peruskursseille osallistui keväällä 2016 yhteensä 225 kurssilaista, joista 86 täytti palautelomakkeen. Suosituimmat kurssit olivat selvästi Sähköpostin peruskurssi (31 osallistujaa) ja Tietokoneenkäytön peruskurssi (33 osallistujaa). Ikäjakama on selvästi eläkeläispitoinen.

Suurin ikäryhmä on 65–74-vuotiaat, joita oli 42. Yli 75-vuotiaitakin oli 23 kurssilaista. Naisia kurssilaisista oli peräti 71 prosenttia. Monet kommentit painottavat samaa: hidasta tahtia arvostetaan, kun ensikertalaiset ovat oppimassa (Liite 1). Tietotorit vastaavat kirjastolain pykäliin erinomaisesti pitämällä eläkeläiset kiinni informaatioyhteiskunnan palveluksissa, joita käytetään verkon kautta, kuten erilaisia sovelluksia WhatsAppista Facebookiin.

Teemakursseilla ikäjakauma noudattaa melko samanlaista kaavaa. Nettivinkkauksista ei ole olemassa ikätietoja, mutta Hertellin mukaan (2016) näillä kursseilla on keskimäärin hieman nuorempia osallistujia, koska tietokoneenkäytön perustiedot on hyvä olla opeteltu ennen kuin pääsee perille vinkkauksien sisällöstä, jotka ovat yleensä yksityiskohtaisempia, kuten esimerkiksi WhatsApp-kännykkäsovelluksen käyttöä.

Näen, että pitämämme Tietotorin kurssit auttavat ihmisiä pärjäämään arjessa ja varsinkin eläkeläisiä pysymään kiinni digitalisoituvassa maailmassa, jossa tarvitsee teknologisia laitteita kommunikointiin ja päivittäiseen asiointiin (Hertell, henkilökohtainen tiedonanto 3.8.2016).

8 YHTEENVETO

Tässä opinnäytetyössä käsiteltiin hieman normaalista poikkeavia kirjastoja, jotka olivat jo erikoistuneet mediapalveluihin ja osaltaan jo edustavat luvussa neljä mainittuja tulevaisuuden kirjastoja. Näissä kolmessa kirjastossa on töissä eri nimikkeellä media-alan ammattilaisia, mikä mahdollistaa tarjottavat mediapalvelut. Ilman heitä kirjastoille laissa määrättyä, johdantoluvussa mainittua, tehtävää olisi vaikea täyttää. Esimerkkikirjastoissa näitä mediapalveluja tuotetaan niin hyvin ja niin paljon kuin sen hetkisillä resursseilla pystytään. Videoeditointeja tehdään jopa omalla ajalla ilman palkkaa (Hertell, henkilökohtainen tiedonanto 3.8.2016). Tämä kertoo varmasti työlle omistautumisesta ja intohimosta omaa alaa kohtaan.

Tietotorien atk-kurssit ovat valtavan suosittuja eläkeikäisten keskuudessa. He haluavat pysyä kiinni digitaalistuivassa yhteiskunnassa, jossa pärjäämiseksi tarvitaan atk-taitoja tänä päivänä. IFLA-raportin (2014) ennustukset ovat siis jo nyt tätä päivää. Jo pelkästään verkkopankin käyttö tänä päivänä on lähes pakollista, jos haluaa itse hoitaa pankkiasioitaan. Nähtäväksi jää, miten suomalaiset kirjastot kehittyvät lähivuosina ja mihin osa-alueisiin panostetaan. Näinä aikoina, kun kirjastoja suljetaan ja palveluja leikataan, on vaikea odottaa investointia uusiin työntekijöihin, joilla olisi media-alan osaamista.

IFLA näkee mediataidot tulevaisuuden kansalaistaitoina, joita ylläpitämällä pysyy kiinni digitalisoituvassa yhteiskunnassa. Samoin kirjastolaki määrittelee kirjasto- ja tietopalveluiden tavoitteet näin:

Yleisten kirjastojen kirjasto- ja tietopalvelujen tavoitteena on edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen, jatkuvaan tietojen, taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen, kansainvälistymiseen sekä elinikäiseen oppimiseen. Kirjastotoiminnassa tavoitteena on edistää myös virtuaalisten ja vuorovaikutteisten verkkopalvelujen ja niiden sivistyksellisten sisältöjen kehittymistä (Kirjastolaki 904/1998).

Voidaankin sanoa, että media-alan ammattilaisia tullaan varmasti tarvitsemaan tulevaisuudessakin, sillä elinikäinen oppiminen tänä päivänä on pitkälti media- ja atk-taitojen oppimista. Kirjastojen tehtävää tässä hetkessä ja tulevaisuudessa tullaan varmasti pohtimaan paljon lähivuosina. Mihin suuntaan tehtävä kääntyy, jää nähtäväksi.

LÄHTEET

Hertell, J. 2016 Henkilökohtainen tiedonanto 3.8.2016. Haastattelu.

IFLA 2014. Aallon harjalla vai virran vietävänä? Navigointia kehittyvässä informaatioympäristössä (2014). Haag: IFLA. Viitattu 1.12.2014.
http://suomenkirjastoseura.fi/files/Trend%20Report/ifla-trend-report_finnish.pdf

Hervannan Tietotori 2016. Tietoyhteiskuntapalvelujen kurssipalaute kevät 2016. Liite 1.

Kirjastojen toimintakertomus 2015. Kouvolan kaupunki. Saatavilla sähköisesti osoitteessa
http://www.kyyti.fi/sites/default/files/liitteet/toimintakertomus_2014.pdf#overlay-context=palvelut/kouvolan-maakuntakirjaston-palvelut

Kirjastolaki 1998/904. Annettu Helsingissä 4.12.2014. Saatavilla sähköisesti osoitteessa
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980904>

Koivisto, J. 2016. Henkilökohtainen tiedonanto 2.8.2016. Haastattelu.

Koivisto, J. Rikkilä, J. 2014. Musiikkikirjasto Metson blogi. viitattu 10.10.2016
<http://musiikkikuuluukaikille.musiikkikirjastot.fi/2014/09/30/metso-live-yhden-kirjastokonseptin-tarina/#.WBkC3kbV6OY>

Kouvolan Pääkirjasto 2016. Kyyti.fi. Viitattu 10.10.2016. Saatavilla sähköisesti osoitteessa
<http://www.kyyti.fi/tiedotteet/nuokkari-toimii-mediamaajassa>

Kouvolan sanomat 2014. Omatoiminen digitoi kirjastossa. Viitattu 3.2. 2014 Saatavilla sähköisesti osoitteessa
<http://www.kouvolansanomat.fi/Online/2014/02/03/Omatoiminen%20digitoi%20kirjastossa%20/2014216868712/4>

Kupiainen, R. Kynäslahti, H. Lehtonen, M. 2007. Näkökulmia mediakasvatukseen Mediakasvatusseuran julkaisuja 1/2007. Helsinki: Mediakasvatusseura ry

Kuutti, H. 2016. Verkkosanakirja. Viitattu 25.10.2016. Saatavilla sähköisesti osoitteessa
<http://www.mediadoc.fi/mediasanasto.html>

Laurila, A. 2013. Testattu: 3D-tulostin. Kirjastolehti.fi. Viitattu 19.19.2013.

<http://kirjastolehti.fi/artikkelit/artikkeli/253/testattu-3d-tulostin/?category=8>

Malmberg: Vuosien 1964-1965 asema. Media & Viestintä 38 2015. Saatavilla sähköisesti

osoitteessa <http://www.mediaviestinta.fi/arkisto/index.php/mv/article/viewFile/83/68>

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010. Yleisten kirjastojen laatusuositus. Viitattu 8.10.2016

www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/OKM20.pdf?lang=fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012. Kirjastot ja media 2012:selvitys mediakasvatuksen tilasta yleisissä kirjastoissa. Saatavilla sähköisesti osoitteessa

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/OKM23.pdf?lang=fi>

Seppälä P. 2016. Viestintäpiritta.fi. Viitattu 10.10.2016 <https://viestintapiritta.fi/mika-on-periscope-ja-mihin-sita-voisi-kayttaa/>

Seppänen, J. Väliverronen, E. 2012. Mediyhteiskunta. Tampere:Vastapaino.

Tietotorit 2016. Facebook-sivusto. viitattu 10.10.2016

https://www.facebook.com/tietotorit/about/?ref=page_internal

Tilastokeskus 2015. Kirjastojen määrä puolittunut 35 vuodessa. Viitattu 10.6.2015,

http://www.stat.fi/ajk/tiedotteet/2015/uutinen_018_2015-06-10.html

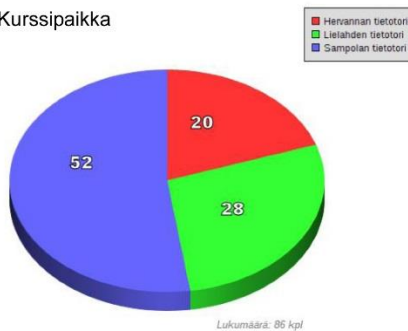
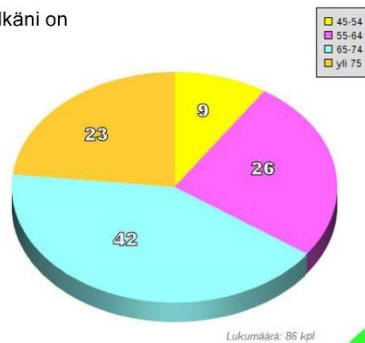
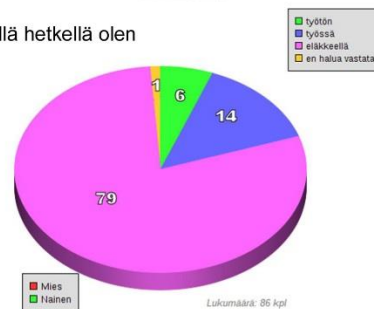
LIITE 1. Tietoyhteiskuntapalvelujen kurssipalaute kevät 2016, Hervannan Tietotori.

Tietoyhteiskuntapalvelujen kurssipalaute**PERUSKURSSIT kevät 2016**

Tietoyhteiskuntataitojen peruskursseille osallistui keväällä 2016 yhteensä 225 kurssilaista (Hervannassa 42, Lielahdessa 57 ja Sampolassa 126). 86 kurssilaista täytti palautelomakkeen.

Peruskursseja järjestettiin tietokoneen, internetin sekä sähköpostin käytössä. Kurseja järjestettiin yksi jakso Hervannassa ja Lielahdessa, Sampolassa kaksi jaksoa. Sampolassa pidettiin lisäksi Tampereen seudun eläkeläisille omat tietokoneen ja internetin peruskurssit. Osa kursseista pidettiin Windows 10-käyttöjärjestelmällä ja kurssilaisilla oli omat Windows 10 –koneet mukana.

Tietokoneen käytön peruskurssin kesto oli 2x2 tuntia, internetin peruskurssin 3x2 tuntia sekä sähköpostin peruskurssin 2x2 tuntia. Peruskursseja pidettiin yhteensä 56 tuntia.

Taustatietoja**Kurssipaikka****Kurssin nimi****Ikäni on****Tällä hetkellä olen****Sukupuoleni**

